

AFGANISTAN – FAKTY A SÚVISLOSTI

AFGHANISTAN – FACTS AND CONNECTIONS

Lubomír ČECH

Abstract: Declared ambitious targets of the last NATO summit in Riga concerning mission in Afghanistan and comparison of situation development in this country, five years after fall of Taliban, evoke by some safety specialists (undoubtedly also by informed uninitiated) various questions, answering of which is uneasy and a discussion to it does not obey conformity of current alliance agenda. Aim of the article is to point at historical and social, demographical and social-economy determinants of a future Afghan development with a focus on their epistemological factors. Their knowledge, along with other particularities of Afghan environment, may significantly contribute to fulfilment of ISAF troops tasks. As proven by lines below, it is rather a „long distance run“ than a quick and elegant solution.

Keyword: International Security Assistance Force, Province Reconstruction Teams, Islamic Belief, Fundamentalism, Jihad, Tribal Traditions, Economy and Drugs.

1. CHRONOLÓGIA POSLEDNÝCH PIATICH ROKOV (namiesto úvodu)

11. septembra 2001 zaútočili členovia teroristickej organizácie Al-Káida na Svetové obchodné centrum v New Yorku a na ďalšie ciele na území Spojených štátov amerických. Militantné afgánske vládne hnutie Taliban bolo obvinené, že ukrýva teroristov spolu s vodcom siete Usámom bin Ládinom.

Keďže hnutie odmietlo vydať členov Al-Káidy, Spojené štáty a Veľká Británia začali v októbri 2001 v rámci celosvetovej kampane proti terorizmu operáciu pod názvom Trvalá sloboda. Za podpory opozičných síl tzv. Severnej aliancie v priebehu dvoch mesiacov vláda Talibanu padla.

V snahe čo najskôr vyplniť vzniknuté mocenské vákuum sa pod patronáciou OSN uskutočnili v nemeckom Petersbergu rokovania o budúcnosti krajiny. Výsledkom pomerne zložitých politických rozhovorov bola dohoda o zložení 30 člennej dočasnej vlády širokej jednoty na čele s uznávaným paš túnskym vodcom Hamídom Karzajom.

V júni 2002 bola v Kábule zvolaná *Lója džirga* (Veľká džirga) kmeňových náčelníkov a vojenských veliteľov, ktorá potvrdila mnohonárodnostnú dočasnú vládu a zvolila Hamida Karzaja za nového prezidenta Afganistanu.

Predpoklad, že nová afganská vláda nebude stačiť na to, aby vlastnými silami zaistila klud a poriadok, sa potvrdil. Preto bol súčasťou petersbergskej dohody plán vyslať do Afganistanu medzinárodné mierové jednotky, ktoré mali dozerať na bezpečnosť vlády a poriadok v hlavnom meste Kábule a najbližšom okolí.

Rada bezpečnosti OSN vo svojej rezolúcii č. 1386 z 20. 12. 2001 rozhodla o vytvorení Medzinárodných bezpečnostných a pomocných síl - ISAF (International Security Assistance Force) za účasti jednotiek USA, Veľkej Británie, Nemecka,

Francúzska, Talianska, Turecka a ďalších európskych krajín, vrátane Slovenska.

V októbri 2003 NATO a OSN schválili plán na rozšírenie pôsobnosti ISAF mimo územia hlavného mesta. Rada NATO (NAC) rozhodla, že svoju misiu rozšíri o tímy na rekonštrukciu provincií.

NATO postupne prevzalo od koalíčných vojenských síl vedených USA velenie v severnom, západnom a južnom Afganistane. Bola to reakcia na skutočnosť, že sa nedarilo rozšíriť moc ústrednej vlády mimo hlavného mesta. K zavŕšeniu tohto procesu došlo vo východnom Afganistane v októbri 2006.

ISAF je v súčasnosti najväčšou operáciou NATO, ktorej sa účastní viac ako 33.000 vojakov z 26 členských krajín Aliancie a 11 partnerských krajín (Prameň: TASR, 22. 2. 2007). Závery posledného summitu v Rige prikladajú misii NATO v Afganistane kľúčovú prioritu. Vojensko-politickí odborníci spájajú úspešnosť misie s ďalším osudom Aliancie.

2. ČO BUDE OVPLYVŇOVAŤ ĎALŠÍ VÝVOJ V AFGANISTANE

Aliancia si pre misiu v Afganistane stanovila náročné ciele a pre naplnenie by mala rešpektovať špecifiká poznaného v podstatne inom prostredí, než na aké bola doteraz zvyknutá. Sú to faktory, ktoré v tejto krajine fungovali po stáročia a majú výrazný vplyv aj na súčasnú situáciu. Zdôrazňujem, že ich počet nemusí byť konečný.

a) Prirodzená nezávislosť Afgancov

Doposiaľ sa nepodarilo nikomu zjednotiť celú krajinu pod ústrednú vládu. Aj súčasného riadne a demokraticky zvoleného prezidenta Ľudia s iróniou ale aj trochu smútku nazývajú „kábulský

Obr. 1 Afganistan – zemepisný prehľad (prameň: Marek, J.: Dějiny Afghánistánu. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2006)

starosta“ [1]. Jeho moc nepresahuje za hlavné mesto, či okolie ďalších väčších miest. Jedinú reálnu moc predstavujú národnostné menšiny so svojimi vodcami, kmeňové väzby a vplyvní duchovní. V Afganistane vždy platilo, že to, čo sa odohrávalo ďalej v horách, to vždy bolo v tradičnej správe afganských kmeňov a ich náčelníkov. Títo s pomocou svojich malých súkromných armád často bojovali proti cudzincom, ale aj vzájomne proti sebe.

b) Vojna ako súčasť života v dôsledku geostrategickej polohy krajiny

Vojna ovplyvňovala život afganskej spoločnosti po stáročia. V 19. a 20. storočí to bolo v dôsledku tzv. „veľkej hry“ svetových mocností (Ruska, Veľkej Británie a čiastočne aj Nemecka), ktoré sa pokúšali o jej ovládnutie pre jej strategický význam. Veľká Británia sledovala predovšetkým svoje záujmy v Indii a afganské územie malo pre ňu charakter nárazníkovej zóny pred narastajúcim vplyvom Ruska v Strednej Ázii.

V tejto súvislosti upozorňuje na zaujímavé historické paralely český publicista Jan Rybář [2]. Odvoláva sa pri tom na analýzy viacerých odborníkov, ktorí zaraďujú územie súčasného Afganistanu do akejsi „novej veľkej hry“, kde vedľa

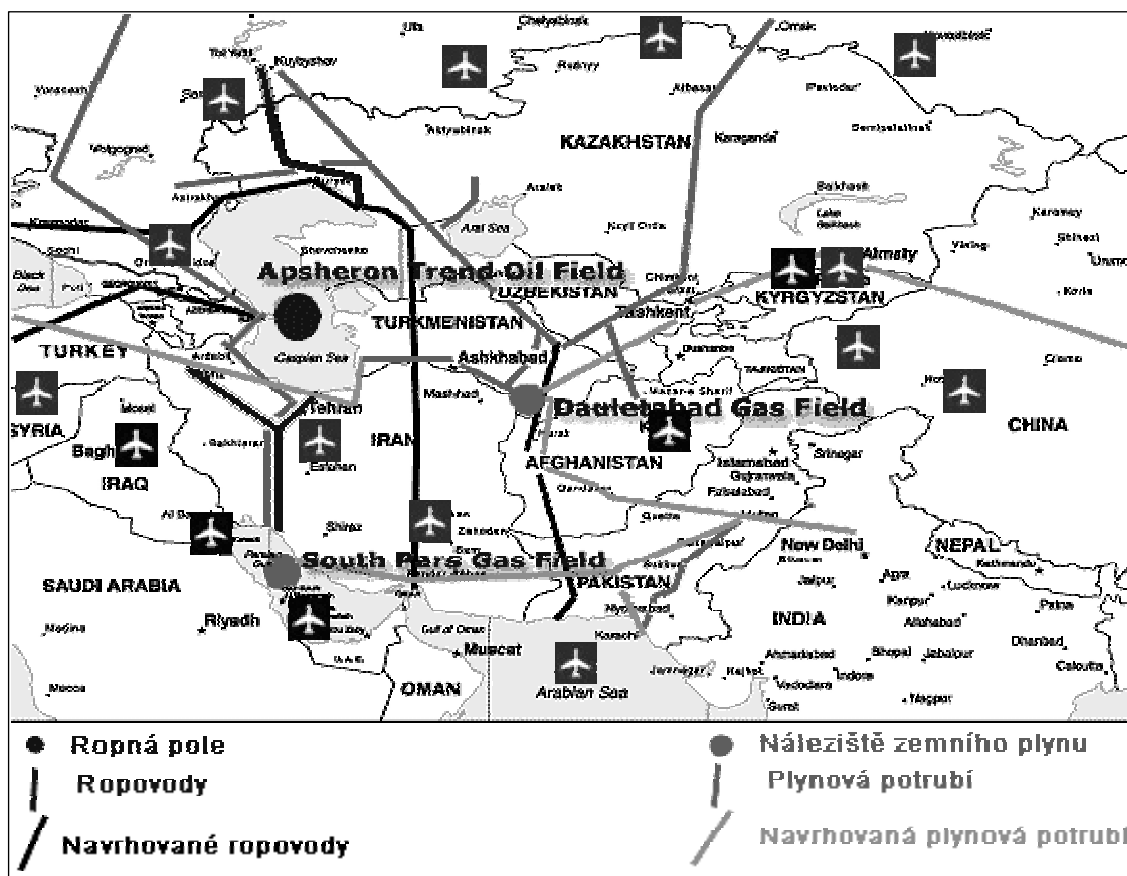
tradičnej a historicky známej angažovanosti Ruska, sa druhým vplyvným hráčom namiesto Veľkej Británie stávajú Spojené štáty americké. Ako ukazuje nasledujúca mapka, využitie bohatstva kaspickej ropy a zemného plynu Strednej Ázie by bez kalkulácie s jeho dopravou cez afganské územie nebolo úplné.

Život so zbraňou v ruke samozrejme poznamenal celé generácie Afgancov. Predstavu o ich tradičnej a historickým vývojom vynútenej výbojnosti navyiac úspešne šíria mediálne prostriedky v súvislosti s výcvikom a pôsobením teroristických organizácií. Podľa tejto predstavy je vlastníctvo strelnej zbrane a boj hlavným zmyslom života priemerného afganského muža.

Samozrejme, že túžba žiť v mieri a venovať sa svojej práci nie je Afgancom cudzia, ale na druhej strane, stáročné tradície urobili svoje. Chlapci sa učia strieľať od mladosti a vedenie boja tvorí dôležitú súčasť ich výchovy. Veľa mladých mužov dnes nevie nič iné ako zaobchádzať s rôznymi zbraňami a bojovať [3].

c) Moslimská viera

Arabský islam je hlavným náboženstvom krajiny od 7. storočia a zohráva v krajine rozhodujúcu úlohu. Náboženským predpisom sa podriaďuje

Obr. 2 Kaspická náleziská ropy a zemného plynu (prameň: www.i-ru.cz)

každodenný život väčšiny obyvateľov a náboženské predstavy rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú myslenie ľudí. K sunnitskej verzii islamu sa hlási 80 % obyvateľstva, k šiitskej zvyšných 19 %.

Dôležité pre pochopenie vplyvu islamu v krajine je, že všetky významné náboženské aktivity moslimov sa odvíjajú z ich dôsledného sledovania politického života. Pokiaľ dôjde k situácii, že komunitu moslimov postihne nespravodlivosť, poškodenie či poníženie (napr. aj neveriacimi nepriateľmi), pociťujú to ako ohrozenie ich viery v zmysel života. Ako uvádza Karen Armstrongová [4], politika je pre moslimov čosi, čo by kresťania mohli nazvať svätosťou. Je to priestor, v ktorom moslimovia zažívajú Božiu prítomnosť a Božie pôsobenie na tomto svete. Dejinné skúšky a utrpenia, ako boli politické vraždy, občianske vojny, invázie cudzích votrelcov, vznik a pád dynastií, neprežila moslimská komunita mimo náboženstva. Súviseli s islamom a jeho víziami. Znamená to, že politika a štát nie sú v opozícii s islamskou spiritualitou, ale sú predmetom náboženského záujmu.

Porazený Taliban v Afganistane bolo radikálne fundamentalistické hnutie, ktoré videlo poslanie Islamského náboženstva zo subjektivistických a obmedzených hľadísk. Ich vzorom sa stal egyptský

mysliteľ a najvýznamnejší predstaviteľ fundamentalizmu Sajjid Kutb (1906-1966). Ten trval na tom, že koránové nabádanie k tolerancii sa môže realizovať iba vtedy, ak zvíťazí islam a nastolí sa prirodzený islamský poriadok, *an-nizám al-islámi* [5].

Väčšina príslušníkov Talibanu (*Tálebáne hakk*, tzn. tí, čo hľadajú pravdu) bola z paštúnskych kmeňov. Za svojich nepriateľov označili iné etniká, ktoré bojovali proti ich režimu na severe Afganistanu. Pritom etnický šovinizmus a agresívna politika voči menšinám je proti duchu Koránu, Prorokovej praxi a zvykom najstaršej *ummy* (arabské pomenovanie islamskej komunity).

Pre väčšiu objektivnosť je potrebné upozorniť, že aj medzi odborníkmi na islamské náboženstvo nie je jednotný názor na jeho mierumilovný charakter. Robert Spencer - jeden z najlepších amerických predstaviteľov na moderný a politický islam naopak uvádza na príkladoch *súr* (častí) Koránu, že moslimské náboženské tradície sú späté s agresívnosťou, výbojnosťou a netolerantnosťou [6].

V afganskej praxi sa presadzovala náboženská povinnosť vedenia vojny a zabíjania nepriateľov. Svätá viera islamu tradovala, že ak moslim zabíja v boji svojich nepriateľov, nedopúšťa sa tým ničoho zlého. Naopak stáva sa vojakom islamu a ak

v tejto vojne (*džihádu*) príde sám o život, stáva sa mučeníkom (*šahidom*), ktorý položil vlastný život za posvätnú vieru. Odmenou za to mu bude istá cesta do neba a večne blažený život v raji. Podľa tradície k mučeníkovi prichádza sedem panien, ktoré mu vyplnia všetky želania. Bojovníci v mene Alláha (*mudžáhidovia*) interpretujú zabíjanie nepriateľov ako prejavy zbožnosti. Tragické skúsenosti tohto charakteru zažili sovietske vojská po intervencii do Afganistanu v rokoch 1979-1989 [7].

d) Etnická a jazyková rôznorodosť

Podľa údajov OSN (2005) dosahuje počet afganskej populácie takmer 30 miliónov obyvateľov. Obyvateľstvo je veľmi mladé, takmer 45 % tvoria deti do 14 rokov. Stredný vek je 17,5 roka. V dôsledku dlhotrvajúcich vojnových konfliktov a slabej zdravotníckej starostlivosti je priemerná dĺžka života iba 43 rokov.

Zástancom teórie „demografického džihádu“ nepochybne vyhovujú údaje o natalite afganských žien (v priemere na jednu ženu 6,75 dieťaťa a v utečeneckých táboroch na území Pakistanu to je až 13,7 dieťaťa). Medziročný prírastok obyvateľstva je takmer 5 % [8].

Afganské obyvateľstvo je možné rozdeliť do dvoch základných etnických skupín:

1. Kaukazoidná skupina
2. Mongoloidná skupina.

Kaukazoidný typ zastupuje turko-iránska etnická skupina, ktorá zahŕňa 2/3 afgánskeho obyvateľstva. Tvoria ju väčšinou Paštuni (42 %), Tadžici (27 %), Balúčovia a Núriscanci (asi 2 %).

Mongoloidný typ tvoria Házarovia (9 %), Uzbeci (9 %), Turkméni (3 %), Kyrgyzovia (2 %) a Ajmaci (4 %) [1].

Hlavnú úlohu v krajine majú väčšina Paštuni. Sú jedinou štátnotvornou národnosťou a boli to oni, ktorí vytvorili novodobý afganský štát. Preto sa považujú za nositeľov afganskej štátnosti a dodnes majú v politike rozhodujúci vplyv. O tento vplyv súperia s civilizovanejšími, vzdelanejšími a usadlejšími Tadžikmi a inými obyvateľmi hovoriacimi perzštinou. Títo sa v minulosti usadzovali v nížinách, venovali sa poľnohospodárstvu, obchodu a snažili sa o ovládnutie administratívy. Paštuni sa musia taktiež vysporiadať so stredasijskými Uzbekmi, žijúcimi na severozápade krajiny a taktiež so šiitskymi Hazáro z stredného hornatého Afganistanu. Predovšetkým Paštuni, Tadžikovia a Uzbeci odnepamäti spolu zápasili o politickú moc a ekonomické výhody v krajine. Dopolisť žiadna vláda nebola úspešná v snahe eliminovať ich vzájomnú nedôveru a nevraživosť.

V Afganistane sa hovorí viac ako 30 jazykmi z rôznych jazykových skupín. Celoštátny význam

majú patšina (pašto) s 50 kmeňovými dialektmi a dárijština (darí), čo je vlastne afganská perština.

Asi 1/10 obyvateľstva (takmer 3 milióny) nemá žiadne trvalé obydlie a žije kočovným spôsobom života (týka sa to predovšetkým Paštunov v afgansko-pakistanskom pohraničí).

e) Kmeňové tradície

Vážnou prekážkou pre ktorúkoľvek afganskú vládu boli silno zakorenené črty kmeňového zriadenia (najmä v horských oblastiach). Horské kmene nikdy v histórii neuznávali autoritu kráľa a rešpektovali iba rozhodnutia starších svojho kmeňa. Konajú tak takmer v nezmenenej podobe dodnes. Afganská vláda zatiaľ ponecháva horským kmeňom ich samosprávu, napriek tomu, že takéto usporiadanie vážne ohrozuje ústrednú štátnu moc.

Pod vplyvom majoritného paštunského etnika tvoria kmeňové väzby akúsi voľnú pyramídu. Jej štruktúrovanie od úrovne rodiny až po kmeňový zväz ukazuje obrázok 3.

V hodnotovom rebríčku Paštunov stojí na prednom mieste osobná a kmeňová sloboda a nezávislosť. Uznávajú tzv. *paštunváli* – to je akýsi nepísaný zákonník postavený ako súhrn obyčajového práva (*ádat*). Ten im ukladá tri hlavné povinnosti:

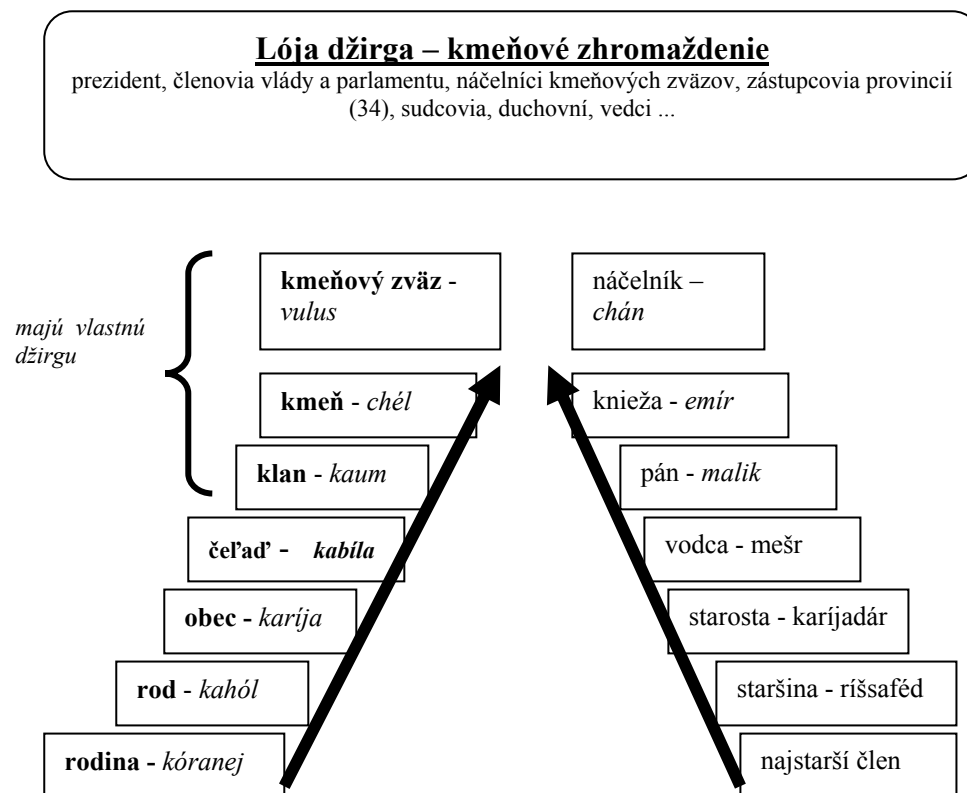
1. pohostinnosť (*mélmastjá*) – každému pútnikovi poskytnúť prístrešie a všetko, čo potrebuje,
2. azyl (*nanavátaj*) – povinnosť pomôcť človeku, ktorý je prenasledovaný, ukryť ho, a to aj vtedy, ak tento človek vykonal zločin stíhaný zákonom,
3. odplata (*badal*) – zobrať spravodlivosť do vlastných rúk a pomstiť zabitie, zranenie, krádež alebo únos. Osobitne, ak sa to týka tzv. troch Z – ženy (*zan*), majetku (*zar*) alebo pôdy (*zamín*).

Paštunváli býva v praxi veľakrát nadriadený aj niektorým ustanoveniam islamského náboženského práva (*šaría*).

f) Nefungujúca ekonomika a „ópiová závislosť“

Možno trochu čudne znejúci podnadpis nie je vôbec nadnesený v kontexte nasledujúcich faktov. Podľa údajov OSN a NATO tvorí podiel Afganistanu na celosvetovej produkcii ópia takmer 90 %.

Odhadom asi 52 % afganského hrubého domáceho produktu, t.j. asi 2,7 mld. US dolárov, pochádza z nezákonnej výroby a obchodu s opiom. Paradoxne sa od pádu talibanského režimu v roku 2001 jeho produkcia pravidelne zvyšovala. V poslednom roku vlády Talibanu, ktorý pestovanie ópia zakázal, dosiahol 185 ton. V roku 2004 to

Obr. 3 Štruktúra kmeňového zväzu (prameň: Marek, J.: Dějiny Afghánistánu. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2006)

bolo už 4200 ton, v roku 2005 asi 4100 ton [9]. Pričom zníženie bolo spôsobené suchom a nasýtením svetového trhu.

V roku 2006 sa napriek snahe ústrednej afgánskej vlády a aliančných spojencov nepodarilo výraznejšie narušiť štruktúru afgánskej narkomafie. Dokonca môžeme očakávať ďalší nárast v dôsledku finančných problémov obyčajných roľníkov. Politika „cukru a biča“ voči roľníkom zo strany vlády (za výdatnej finančnej pomoci zahraničia) neprináša očakávané výsledky.

Dôvodom je finančný zisk. Ak z 1 ha makového polia má poľnohospodár zisk 5400 US dolárov, z rovnako osiatej plochy pšenice získa asi 600 US dolárov [10]. To všetko v prepojení na neexistujúcu ekonomiku, obrovskú nezamestnanosť a biedu, takmer 70 % negramotnosť spolu s nefunkčnosťou bezpečnostných zložiek a korupciou najhrubšieho zrna vytvára z tohto problému jeden z ústredných faktorov afgánskej budúcnosti.

g) Vzťahy s Pakistanom

Afgansko-pakistanské vzťahy boli a sú pre vývoj v oblasti mimoriadne dôležité. Ovplyvňuje ich

vzájomný spor o kontrolu nad územím paštunského etnika, ktoré žije na oboch stranách spoločnej hranice (odhadom asi 10 miliónov Paštunov žije v Pakistane).

Územie východných Paštunov bolo v rokoch 1893-1947 pod správou Britskej Indie. Po jej rozdelení pripadlo Pakistanu, čo Afganistan nikdy neuznal.

Kmeňové väzby na oboch stranách hranice pretrvávajú a spôsobujú, že južný a juhovýchodný Afganistan je terčom útoku talibských militantov a ďalších teroristických skupín cvičených v táboroch afgansko-pakistanského pohraničia. Cezhraničný terorizmus môže významne poškodiť úsilie ústrednej afgánskej vlády a jednotiek ISAF o stabilizáciu bezpečnostnej situácie v krajine.

Nie je žiadnym tajomstvom, že časť pakistanských politikov a predstaviteľov pakistanskej armády by zlyhanie NATO v Afganistane zrejme privítala. Netaja sa záujmom o posilnenie pozícií Islamabadu u svojho suseda. Niektoré vyjadrenia pakistanského ministra zahraničných vecí v závere roka 2006 k situácii NATO v Afganistane je možné charakterizovať ako výzvy na odchod ISAF z krajiny.

3. ZÁVER

Mier v krajine pod Hindukúšom je doposiaľ veľmi neistý. Kábulska vláda ho vlastnými silami nezabezpečí, pretože nemá celú krajinu pod svojou kontrolou a je vo veľkej miere závislá na podpore medzinárodných mierových síl. Tie však nie sú všetkým obyvateľstvom vítané.

Podľa agentúrnej správy SITA zo dňa 29. 12. 2006 bol uplynulý rok najkrvavejším od pádu Talibanu v decembri 2001. Lepšie to nevyzeralo ani v roku 2005. Podľa autorov „Panorámy bezpečnostného prostredia 2005-2006“ bola situácia bezpečnostných síl v Afganistane dokonca horšia ako v Iraku. Odvolávajú sa na americký Inštitút pre mier, ktorý zistil, že kým pomer počtu zabitých amerických vojakov v Iraku bol 0,9 na 1000 vojakov, v Afganistane to bolo až 1,7 [10].

Ozbrojené sily medzinárodnej koalície významne prispeli k nastoleniu demokratických zmien v Afganistane. Skutočnou demokraciou sa Afganistan môže stať až vtedy, keď si jeho obyvatelia zvyknú riešiť svoje problémy nie pomocou bojových náčelníkov svojich kmeňov, ale prostredníctvom svojich demokraticky zvolených orgánov.

V čom spočíva základná chyba? Predovšetkým v tom, že ľudia, ktorí spolu roky bojovali, nemajú šancu v súčasných podmienkach vytvoriť špecifický afganský model demokracie. Naviac ak zoberieme do úvahy všetky afganské reformátorské pokusy minulého storočia, v ich pozadí vždy rezonoval základný rozpor medzi modernitou a tradicionalizmom. Tento rozpor bol a je jeden z najvýznamnejších konfliktných potenciálov súčasného Afganistanu [11].

Súčasná afganská administratíva sa javí ako tradicionalistická, čo bude zrejme znamenať kontinuitu s vývojom posledných 15 rokov po páde posledného komunistického predstaviteľa krajiny Nadžibulláha – tzn. príklon k fundamentalistickému náboženskému a politickému spektru.

Medzinárodné spoločenstvo na čele s OSN a NATO svojim rozhodnutím angažovať sa pri riešení situácie v Afganistane zobralo na seba mimoriadne zložitú úlohu. Predpoklad, že sily ISAF pomôžu stabilizovať mier, získajú si podporu obyvateľstva a zaručia bezpečnosť pri rekonštrukcii krajiny sa darí naplňať podstatne pomalšie, ako sa očakávalo. Režim Talibanu bol síce politicky porazený, ale jeho vojenské štruktúry pôsobia naďalej a znamenajú hrozbu pre súčasný režim Afganistanu najmä na juhu a juhovýchode krajiny.

Je veľmi ťažké predikovať vývoj situácie v tejto krajine. Odchod NATO z Afganistanu by v súčasnej situácii zrejme spôsobil viac ťažkostí a problémov z pohľadu jeho národného vývoja, ale aj širších regionálnych a globálnych súvislostí. Zotrvať,

znamená s najväčšou pravdepodobnosťou dlhšiu angažovanosť Aliancie, bez záruky výsledkov. S tým sú samozrejme spojené aj riziká vysokých finančných nákladov a možných strát na ľudských životoch.

Článok prináša nie celkom bežne dostupné informácie o krajine, ktorú takmer nepoznáme a ktorej vývoj je v súčasnosti výrazne spojovaný s budúcnosťou NATO. V obsahu článku sú na pomerne malom priestore vygenerované určujúce determinanty budúceho vývoja tak, ako ich formovala historická prax.

Zameranie článku chce nasmerovať čitateľovu pozornosť na pochopenie rôznorodosti inej kultúry a civilizácie. Gnozeologický prístup môže priniesť viac svetla do vzájomnej tolerance náboženstiev a kultúr a v konečnom dôsledku k odstráneniu vzájomných predsudkov.

Summary: The first war of a new millennium began in Afghanistan as a reaction to negative standpoint of the then governing militant regime to extradite devisers of the attack in USA dated 9/11/2001. Following effort of international community, under the control of UN and NATO, to stabilize situation in this complicated country was supported by sending of ISAF troops. The focus was put on stabilization of safety situation, economy recovery of the country and creation of democratic and parliament structure, if possible, with a friendly relations to western democracies.

More than five years after Taliban fall, the situation in the country seems to be intense. Massive consolidation of military presence of NATO and partnership countries dashes against problems with knowledge and respect of Afghan past and presence peculiarities. These are the factors that blend throughout centuries long Afghanistan history and significantly influence the current situation

Most of all it is the natural independence of Afghans in connection with ethnic specificities. Significant role is also played by Islamic belief with its determining influence at historic events of the country. Even though Afghanistan has no important sources of natural resources, it was and still is in the centre of attention of global geopolitics. Its geographic position at boundaries of Middle and South-East Asia explicitly predestines it to this position. On one hand dysfunctional economy, on the other hand the best globally functioning and most productive system of opium production and sale – all this, in combination with high illiteracy of citizens and corruption, is almost a dead end. The basic problem consists in the fact, that people who fought against each other for years, have no chance in current conditions to create a specific Afghan model of democracy. This fact is moreover influenced by the fact that behind all Afghan reforming experiments of the last century always echoed the basic dispute between modernity and traditionalism. This dispute was and remains most significant conflict potential of current Afghanistan. Therefore, more likely, current Afghan administration, in terms of last 15 years continuity, will lead the country to fundamental religious and political direction.

Under this circumstances, I consider fulfilment of ISAF mission task, as declared by NATO in Riga, an uneasy task, fulfilment of which can be considered a „long distance run“.

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] MAREK, J.: Dějiny Afghánistánu. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2006.
- [2] RYBÁŘ, J.: Kavkaz, Rusko a „nová velká hra“ o kaspickou ropu. Praha, Eurolex Bohemia, 2005.
- [3] TAMAROV, V.: Afghanistan. A Russian Soldier's Story. Toronto, Ten Speed Press, 2001.
- [4] ARMSTRONGOVÁ, K.: Islam. Bratislava, Vydavateľstvo Slovart, 2002.
- [5] MÜLLER, Z.: Svaté války a civilizační tolerance. Praha, Academia, 2005.
- [6] SPENCER, R.: Islám bez závoje. Praha, Triton, 2006.
- [7] ŠIŠKA, J. F.: Bojiště Afghánistán. Cheb, Svět křídél, 2004.
- [8] ŽÍDEK, L.: Afghánistán od pádu Tálíbanu. In.: Mezinárodní politika č. 7/2006, s. 20-23.
- [9] MIKHOS, A.: Afghanistan's drugs challenge. In: NATO Review – Springs 2006.
- [10] MAJER, M.: Afganistan : Tranzícia si stále žiada veľa. In : Panoráma bezpečnostného prostredia 2005-2006, Bratislava, MO SR, 2006, s. 403-413.
- [11] GRAY, J.: Al Kajda a co to znamená být moderní. Praha, Mladá fronta, 2005.

Dr. Ľubomír ČECH, CSc.
Katedra humanitných a sociálnych vied
Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika
Demänová 393
031 01 Liptovský Mikuláš
Slovenská republika
E-mail: francuz@post.sk